

3.06.2024

Vil Macron holde fast i sin nye, hårde linje?

Da Putin invaderede Ukraine, insisterede Macron på at forhandle med ham i Moskva – nu dunderer han imod dem, der viser fejhed: Vil Macron holde fast i sin nye, hårde linje?

Skrevet af

Kirsten Malling Biering

✉ Kirsten.Biering@thinkeuropa.dk

Kontakt

Kirsten Malling Biering

✉ Kirsten.Biering@thinkeuropa.dk

Europas geopolitiske betingelser er i voldsom forandring. Det stiller krav til store aktører som Frankrig og Tyskland og skærper konkurrencen om hvad – og hvem – der skal sætte afgørende spor i det europæiske projekt.

På den internationale scene har den franske præsident, lige siden han blev valgt første gang i 2017, foldet sig ud i den gaullistiske tradition. Det er ideen om Frankrig som balancemagten, der på egne og – i fransk selvforståelse – hele Europas vegne holder de store magter ud i strakt arm og hverken vil tippe til den ene eller den anden side. Gennem det balancepunkt går vejen i klassisk fransk tænkning til europæisk selvstændighed og magt over egen skæbne. Ikke mindst i forhold til USA.

Emmanuel Macrons første år fulgte dén model for rollen som international mægler og europæisk talerør. Bevæbnet med sit intellekt og god gammeldags fransk forførelse prøvede præsidenten at tæmme også de større kombattanter. Trump – der fik både en nationaldagsparade i Paris og en middag i Eiffeltårnet – og Putin, der blev tilbudt et ophold i den præsidentielle sommerresidens.

Trump så nu ikke voldsomt imponeret ud, som han sad der på tribunen til den franske Bastilledag. Men han blev efter sigende stærkt fascineret af tanken om en lignende og larmende 4. juli-parade på Pennsylvania Avenue, indtil folkene omkring ham fik lagt låg på den idé. Meget mere kom der ikke ud af det besøg. USA forlod i rap Paris-aftalen, aftalen om Irans atomprogram og dele af FN-samarbejdet. Desuden har Trump siden takket for venligheden ved i flere omgange at latterliggøre Macron.

Bedre gik det ikke med “igen at forankre Rusland i Europa”, som Macron kaldte det under sit officielle besøg i Moskva i 2018. Putin smilede ukarakteristisk stort, da han sommeren efter trådte ud af helikopteren på præsidentens lille ferieø Fort de Brégançon og gjorde sig parat til familiemiddag. Rusland var efter invasionen af Krim dømt ude fra det G7-møde, der næsten samtidig fandt sted i Biarritz på den franske vestkyst. Men så kunne Macron da selv. Brégançon-initiativet blev det kaldt - ikke uden selvfølelse.

Den historiske dom må være, at den franske præsident i disse forhold overvurderede sin påvirkningskraft som international aktør. Hans indsats har nok i bedste fald haft en neutral effekt på tingenes gang. Til gengæld blev det et problem for Macron, at han efter en del europæiske partners mening var helt galt afmarcheret, når det kom til selve politikens kerne.

Kursændringen

Uenigheden blev sat på spidsen, da den franske præsident reagerede på Trumps udtalelser om relevansen af NATO og dens artikel 5. Af et i øvrigt meget langt og nuanceret interview i *The Economist* om europæisk sikkerhed fra 2019 stod det ene tilbage: NATO var, med Macron's udtryk, "hjernedød". Dét udsagn bragte sindene i kog, ikke mindst i Centraleuropa. Lige så uklogt – fordi det var uklart – udtrykte Macron sig, da han efter et besøg i Kina foråret 2023 lød, som om han kom Kina og USA i samme kurv. "Hvorfor skulle vi følge andres rytme? Vi europæere skal til at vågne op. Vores prioritet må være ikke at tilpasse os andres dagsorden". Den klassiske franske hævde af Europa som uafhængig og uforpligtet i forhold til de store magtcentre forsømte at understrege det særlige værdi- og alliancefællesskab, som Europa har med USA og alene med USA. Et år inde i Ukraine-krigen blev det ikke ligefrem hilst velkommen.

Endnu værre gik det med Ruslandspolitikken. Så klassisk fransk som det kritiske forhold til USA er tanken om at bygge en europæisk sikkerhedsarkitektur sammen med Rusland. I selvsamme interview i *The Economist* gik Macron stadig ud fra en logisk tænkende Putin, der ville indse nødvendigheden af et fælles projekt for Europa. Han kan godt have troet, at han fortsat havde en mulighed for at nå Ruslands præsident også i de første dage efter invasionen af Ukraine. Billedet af den franske præsident for enden af et meget langt bord i Kreml blev i stedet historien om tomme russiske løfter og en Macron, der vist blev taget ved næsen. En præsident, der advarede mod at "ydmyge Rusland" og lidt endnu forestillede sig en ordening med brede sikkerhedsgarantier – også for Rusland.

Det tog tid, før Paris nåede frem til at vise Ukraine utvetydig opbakning. Helt som det gjorde det i Berlin. Langsommeligheden skabte bitterhed i Kyiv og vrede i Centraleuropa.

Nu er vindene ved at vende. Udviklingen har i nogen grad været med den franske præsident, men han har også på vigtige punkter måttet ændre kurs.

Er tiden med de franske idéer?

De franske ideer om strategisk suverænitet og et Europa, der med hensyn til forsvar og sikkerhed skal kunne mere selv, er ofte af andre, heriblandt det transatlantisk orienterede Berlin, blevet set som forsøg på at drive en kile ind mellem Europa og USA. Men krigen i Ukraine og den indenrigspolitiske situation i USA har blødt den front op og generelt styrket erkendelsen af et større europæisk eget ansvar. Præsident Macron har selv budt ind i den voksende konsensus ved at være langt mere entydig

om NATO's betydning for europæisk sikkerhed. Men, som han ikke bliver træt af at gentage, kan vi heller ikke pantsætte vores sikkerhed hos amerikanske vælgere.

En mere radikal tilpasning er den nye franske politik over for Rusland/Ukraine og dens afledte effekter, bl.a. i form af fransk accept af EU-udvidelse som et nødvendigt geopolitisk værktøj. Et vendepunkt var den franske præsidents tale i Bratislava i maj 2023. Macron trak her tråde tilbage til Jacques Chiracs famøse kritik i 2003 af de centraleuropæiske lande, der tilsluttede sig Irak-krigen. De havde – efter Chiracs mening – forsømt en god lejlighed til at tie stille. Vi, mente Macron 20 år senere, har derimod forsømt at lytte til *jer*, når I talte højt om truslen fra øst. Et sjældent fransk *mea culpa*.

Frankrig lagde sig herefter helt frem i feltet med ønsket om håndgribelige sikkerhedsgarantier for Ukraine og en troværdig plan for tilslutningen til NATO.

De franske beslutningstagere valgte dermed at gå længere end både Washington og Berlin, mens man har nærmet sig en række af de britiske positioner og sendt risikoen for at provokere lidt længere ned i rækken af hensyn. Paris leverede allerede ved indgangen til 2023 det langtrækkende krydsermissil Scalp-EG til Ukraine, mens London hurtigt fulgte efter med dets samproducerede fætter Storm Shadow. Bekymringen for, at ukrainerne ville kunne nå mål langt inde på russisk territorium holdt Washington tilbage en tid endnu, før ATACMS blev skibet afsted i løbet af efteråret. Berlin tøver stadig.

Rusland er blevet en fjende, der skal besejres, og Frankrig er en af hovedmodstandere, er signalet. Med præsidentens ord parat til at gøre, hvad der skal gøres, og så længe det er nødvendigt.

Det nylige Ukraine-topmøde i Paris for en bred kreds af europæiske lande spejler ganske godt den nye virkelighed. Ikke blot ændringen i den franske politik: Frankrigs præsident og Estlands premierminister var dem, der mødtes i ikke at ville udelukke noget, når det gjaldt støtte til Ukraine – heller ikke vestlige landstyrker på ukrainsk jord. Men også den ambition, som Emmanuel Macron helt sikkert igen nærer om at kunne være den, der samler Europa og kan tale for på vegne af Europa.

Den hårde linje, som den franske præsident nu er blevet eksponent for, er alligevel iøjnefaldende langt fra den franske normal. Spørgsmålet må derfor stilles, hvorfor det er sket – og om det mon holder.

Vil ændringen holde?

Det er åbenbart, at allerede omfanget og brutaliteten af russisk aggression gjorde de hidtidige franske positioner uholdbare. Forslag om mægling og forhandling ville i den situation være en selvødelæggende absurditet. Stramningen har også givet Macron et tiltrængt troværdighedsløft i forhold til de central- og østeuropæiske partnere, som er uomgængelige, når det fremtidige EU skal bygges. Her har tilliden til Frankrig undertiden kunnet ligge på et lille sted.

Det udstiller desuden et nølende Berlin, der ganske vist hele tiden kritiserer Paris for ikke at sende nok militært grej til Ukraine sammenlignet med den tyske indsats. Men som altså tøver, når det gælder bl.a. Tysklands egne langtrækkende missiler Taurus. Macron holdt sig under topmødet i Paris ikke for god til at nævne dem, der for to år siden ville sende "telte og hjelme" og nu hidsede sig op over tanken om landstyrker, som de før havde hidset sig op over fly og kampvogne. Med andre ord tyskerne. Under et efterfølgende besøg i Prag advarede han europæerne mod fejhed i en skæbnestund. Også den gik rent ind i Berlin, hvor der gives igen med samme mønt: Robert Habeck, økonomiminister og vicekansler, synes da, at Frankrigs ønske om at øge støtten til Ukraine er vældig fint – hvad med at sende nogle flere våben?

Andre byder den nye franske kurs velkommen. I et nyligt studie af den franske forsker David Cadier noterer centraleuropæiske aktører med tilfredshed det skifte, der allerede har givet sig konkret udslag i den franske støtte til Ukraines NATO-medlemskab og udvidet fransk militær tilstedeværelse i Rumænien og Estland. Men det skal gives tid, før man ved, om det holder.

Nogle peger samtidig på de stereotyper, der stadig brydes med hinanden - det gaullistiske Frankrig, en ballademager i NATO og det transatlantisk orienterede Centraleuropa, der fortsat møder franskmændenes yndede koncepter om europæisk suverænitet og strategisk autonomi med nogen mistro. Andre nævner den franske forkærlighed for drastiske udmeldinger og store armbevægelser, der ikke altid får et varigt politisk liv. Hvor langt har Macron i sidste ende pakket den traditionelle franske mæglerrolle væk, hvis muligheden pludselig skulle byde sig for at spille det kort?

Endelig er Kiel-instituttets franske tal for leverancer af militært udstyr til Ukraine ganske rigtigt ikke prangende sammenlignet med andre allieredes – uanset hvor meget Paris end hævder soliditeten af sit bidrag og grunde til, at det netop ser sådan ud: At Frankrig går efter operationel effektivitet og faktisk leverer det, man lover, uden i øvrigt at fortælle fjenden alt, hvad man gør. Medregner man det franske bidrag

inden for EU-rammen, og det vil Paris gerne, ser det også straks lidt bedre ud. Tyskland ligger fortsat som nr. 2 efter USA, mens Frankrig rykker op fra nr. 14 til en plads som nr. 3. Et underskud er det nu stadig, mener Berlin.

Skulle Macrons lille *Zeitenwende* rent faktisk vise sig at være mere politisk-taktisk kalkule end strategisk substans, vil det åbenlyst svække både Europas sag og kampen mod Putin. Det samme gør sig for så vidt gældende, hvis Frankrig og Tyskland bliver ved med at råbe ad hinanden som sure teenagere fra hvert sit hjørne. Paris, med sin nyvundne fasthed og den strategiske tvetydighed – lad Putin gætte, hvor langt vi mon vil gå. Berlin, med tøven og meget stor tydelighed om, hvor langt man i hvert fald *ikke* vil gå. Måske ikke altid forvaltet med stor adræthed af den tyske kansler Scholz. Lige nu har han både fået trådt allierede over tæerne med sine åbenmundede udtalelser om fransk-britisk forvaltning af krydsermissilerne i Ukraine og er blevet låst fast i en efterretningsskandale om tysk strategisk planlægning. En brigadegeneral fra Bundeswehr valgte at diskutere den eventuelle deployering af Taurus-missilerne over en usikker telefonlinje fra Singapore. Moskva lyttede med og fik sig en pæn lille propagandasejr.

Besøget af Macron i Berlin (15. marts d.å.) efter den seneste udveksling af giftigheder og uden for den sædvanlige mødekalender er forhåbentlig udtryk for om ikke den ydmyghed, så i hvert fald en voksende erkendelse af, at de meget offentlige brudflader ikke tjener nogen eller noget, heller ikke mulige ambitioner om europæisk lederskab. Det bærer også sit eget – positive – perspektiv for et anderledes fremtidens Europa, at premierminister Tusk fra en ny stærk europæisk magt som Polen var inviteret med (i format af den såkaldte Weimar trekant). Det er næppe nok til at bilægge grundlæggende uenigheder. Mindre kan lige nu også godt gøre det – som Berlin-mødets enkelte konkrete resultater om bl.a. indkøb af ammunition og smilende ledere med hinanden i næven. Der er nok et stykke vej endnu, før europæerne for alvor kan være alene hjemme.

Kirsten Biering er seniorrådgiver ved, Tænk tanken Europa, og ass. seniorrådgiver, DIIS. Tidligere ambassadør (bl.a. i Paris, Stockholm, Haag og Wien (OSCE))